

KLISEITÄ JA TOSIASIOITA RANSKAN ÄÄNTÄMISESTÄ

Olet ehkä kuullut sanottavan, että ranskan ääntäminen on mahdottoman vaikeaa. Nasaaleja vilisee siellä täällä, samoin erilaisia ässiä, mutta ikävintä on kurkkuärrä. Sanojen loput jäävät ääntymättä, ja ne kaikki sidotaan ketjuksi yhteen, niin ettei vierasmaalainen kuulija saa puheesta usein selvää. Puhumattakaan siitä, että alkaisi itse puhua ranskaa niin kuin ranskankieliset, ilman vierasta aksenttia.

Tämän kurssin tarkoituksena on auttaa sinua kumoamaan väite ranskan ääntämisen mahdottomuudesta. Ranska on (eikä vähintään Suomessa) vaikean kielen maineessa, vaikeamman kuin mitä se oikeasti on. Oikeastaan ranskan kielessä ei ole olemassa äännettä jota olisi mahdotonta ääntää, on vain äänneitä joihin emme ole tottuneet. Ranskan ääntämisessä on omat haasteensa ja epäloogisuutensa (ja joukko poikkeuksia...), mutta toisin kuin esimerkiksi englannissa, sanojen ääntämiseen on olemassa *perussäännöt*, jotka omaksumalla pääset hyvään alkuun. Tosiasiassa ranskan ääntäminen olisi paljon helpompaa, jos olisimme tottuneet kuulemaan sitä ympärillämme. Tätä nykyä kuulemme enimmäkseen englantia, joten ranskan kielen oppimisen eteen täytyy tehdä enemmän töitä. Joka tapauksessa, jos ja kun olet oppinut ääntämään ja puhumaan englantia, opit myös ranskaa.

Miksi hyvä ääntäminen on tarpeen? Maailma, jossa elämme, painottaa viestintää, ja ennen kaikkea suullista kielitaitoa. Vieraan kielen opetuksessa on jo pitkään painotettu viestinnällisyyttä. Hyvän kommunikoinnin lähtökohta on ääntäminen. Toisin sanoen, epävarmuus siitä miten sanat äännetään, saattaa estää kommunikointia eikä toivottu viesti menekään perille. Ajattele erilaisia ammatteja, joissa hyvä kielitaito on tarpeen: matkailuala, liike-elämä, EU- tai muut kansainväliset tehtävät eri organisaatioissa ja järjestöissä. Mutta, ei kannata olla huolissaan. Hyvä ääntäminen ei tarkoita natiivin kaltaisuutta! Sellaiseen ei ole tarkoitus pyrkiä, etenkin kun ranskaa puhutaan eri tavoin ympäri ranskankielistä maailmaa ja jopa Ranskassa on paljon variaatiota eri äänneiden suhteen. Tärkeää sen sijaan on *ymmärrettävyys, tarkkuus ja sujuvuus*.

Ranskan ääntäminen ei ole pelkkä joukko sääntöjä, joiden avulla voit yhdistää kirjainyhdistelmät ja äänneet toisiinsa, vaan paljon muutakin. Sen voi nähdä vaikka jokaiselle kielelle ominaisena musiikkina. Uskomatonta kyllä, kielioppivirheet eivät ole niin suuri ongelma kuin väärällä ”melodialla tai rytmillä” puhuminen. Suomen kielessäkin on oma ”musiikkinsa”. Saattaa kuulostaa oudolta, kun joku painottaa sitä kummallisesti, vaikka puhuisikin kieliopillisesti virheetöntä suomea. Samoin on laita ranskan kielessä. Kun saat intonaation ja rytmin menemään niin kuin pitää, viestisi menee helpommin perille. Tämän vuoksi on harjoitettava kuuloaistia. Paras tapa oppia tarkan kuuntelun lisäksi on *matkiminen*. *Écoutez et répétez* – kuuntele ja toista. Älä myöskään pelkää liioitella. On siis harjoiteltava riittävän paljon, *faire des exercices physiques*. Kun pääset perussääntöjen lisäksi kiinni ranskan kielen painoon, rytmiin ja intonaatioon, olet jo pitkällä. Tietyt ranskan ääntämisen erityispiirteet saattavat selventää taustalla eläviä kliseitä kauniista, romanttisesta ja musikaalisesta kielestä, kyseessä kun on pehmeä ja soinnillinen kieli.

HYVÄ TIETÄÄ RANSKAN KIELESTÄ

Toisin kuin suomi, ranska ei ole foneettinen kieli. Kirjoitettu ja puhekieli lähtivät erkaantumaan toisistaan 1100-luvulla. Nykyinen kirjoitusasu heijastaa siis vuosisatojen takaista ääntämistä! Siinä missä puhekieli jatkaa edelleen kehitystään globalisaation (etenkin median) seurauksena, kirjoitettu kieli on jäänyt pääasiassa paikoilleen. Ranska on romaanisista kielistä kauimmas latinasta erkaantunut kieli ja syntynyt ns. vulgaarilatinasta, jota puhuttiin nykyisen Ranskan alueella. Kun siihen alkoi 200-luvulta lähtien tulla vaikutteita germaanisista kielistä (nykyisen Saksan alueelta), alkoi ranskan kieli kehittyä. Ranskaan otettiin aikanaan latinan 26 aakkosten kirjainta, mutta toisin kuin latinassa, jossa jokaiselle kirjaimelle löytyy äänneasu, ranskassa on lukuisia äänneitä joille ei löydy vastaavaa kirjainta. On sen sijaan kirjainyhdistelmiä, jotka vastaavat yhtä äännettä, esim. au = o-äänne. Ongelmaa on pyritty ratkaisemaan eri tavoin. Viimeisin laaja oikeinkirjoitukseen liittyvä uudistus oli 1990-luvulla, joka tunnetaan nimellä *la nouvelle orthographe simplifiée*. Sen vaikutukset ovat olleet Ranskassa vähäiset ja liittyvät lähinnä aksenttien käyttöön. Sen sijaan viimeisiin uudistuksiin vuodelta 2016 oli monille ranskalaisille liikaa. Se koski paria tuhatta sanaa, joiden hankala kirjoitusasu ei vastaa mitenkään ääntämissääntöjä. Symboliksi nousi sana *oignon* (sipuli), josta ei olisi saanut poistaa i-kirjainta, sekä sirkumfleksi (ns. hattu), josta moni ei missään nimessä suostunut luopumaan, vaikka se koristi sanoja täysin turhaan. Sosiaalisessa mediassa otettiinkin vahvasti kantaa: #JeSuisCirconflexe!

Nykyranskan, *le français moderne*, alku voidaan sijoittaa 1600-luvulle. Siihen mennessä oli jo päästy muinais- ja keskiranskan kautta klassiseen ranskaan. Vuonna 1634 perustettiin Richelieun toimesta Ranskan akatemia (*Académie française*), joka loi ranskan kieleen säännöt, ja puhdisti sen vieraista vaikutteista, ja (harmi kyllä) murteista yhdistäen näin kielen avulla Ranskan eri alueet. Yksi tärkeimmistä vaikuttajista oli näytelmäkirjailija Molière, ja niinpä ranskaa kutsutaankin lempinimellä ”*la langue de Molière*”. Erilaiset aksentit ja lisämerkit, esim. ”hatut”, ovat muistuttamassa sekä ranskalaisia itseään että kielen opiskelijoita sen historiasta. Jos sanan kirjoitettu asu vaikuttaa hankalalta, auttaa kun tietää syyn: että 1600-luvulla ranskan kielen sääntöjä laatiessa nähtiin tärkeänä säilyttää sanan etymologia. Sanan historia näkyköön! Tänä päivänä Ranskan Akatemialla ei ole enää samanlaista valtaa kuin aiemmin, vaikka se edelleen valvoo ja huoltaa ranskan kieltä (*le bon français*), mm. sopeuttamalla lainasanoja ranskan kieleen. Ympäri Ranskaa ja maailmaa Molièren kieltä puhutaan kuitenkin hyvin eri tavoin. Kurssilla pyrimme opettelemaan ns. hyvän yleiskielen ääntämissäännöt (*le français standard*), mutta jos ja kun sinulla on ja pysyy oma korostuksesi puheessa, se on kaikin puolin sallittua ja osa ranskan kieleen liittyvää monimuotoisuutta.

Suomenkielisenä opiskelijana kannattaa ottaa huomioon muutama seikka ranskan ääntämisestä. Sen eteen on nähtävä konkreettisesti vaivaa, eli sitä **on artikuloitava selvästi**. Toisin kuin suomi, ranskan kieli vaatii jäntevää äänilihasten käyttöä. Suomen kielen erikoisuus on, ettei se juuri vaadi äänihuulilta paljoakaan työtä, saati sitten ilmeikkyyttä. Ranskaa puhuttaessa asia on päinvastoin. **Suu on usein hymyasennossa**, koska useimmat vokaalit asettuvat eteen 😊. Toinen hyvin yleinen piirre on eteenpäin työntyvät huulet, ja niiden pyöristyminen. Ylipäättäänkin ranskaa

puhuttaessa huulet liikkuvat erittäin paljon! Valmistaudu siis liioittelemaan sekä joustamaan kasvolihaksiasi niin paljon kuin mahdollista.

Kannattaa myös kiinnittää huomiota *soinnillisten ja soinnittomien konsonanttien* eroihin. Suomea puhuttaessa ei ole niin väliä vaikka p kuulostaisi b:ltä - kaikki kuitenkin ymmärtävät jos sanot: ”Tulin bussilla (bussilla) töihin”. Ranskan kielessä soinnillisuus ja soinnittomuus ovat usein sanan merkitystä erottava tekijä, esimerkiksi sana *pelle* tarkoittaa rikkalapio, kun taas *belle* kaunista. Esimerkkejä on lukuisia, niistä lisää tunneilla.

Suomen kielen kannalta ranska eroaa myös siinä, että tietyt *vokaalit voivat olla suppeita tai avoimia*. Ranskan kielessä e voi ääntyä terävänä tai avoimena, samoin suomen o:ta tai ö:tä vastaavat äänteet voivat olla suppeita, jolloin huulet asettuvat eteenpäin suppuun, tai väljempää, jolloin ne ääntyvät suun keskiosassa.

Ranska tunnetaan *nasaaleista eli nenävokaaleista*, jotka ääntyvät sanan mukaisesti nenän kautta (ilmavirta kulkee nenän kautta, suussa on sulkeuma). Suomessa on myös nasaalit: m, n ja ŋ. Ranskan kielessä nasaalit ovat melko uusi ilmiö, ja nykyranskassa niitä tunnetaan kolme (aiemmin neljä), ns. a-nasaali [ã], ä-nasaali [ɛ̃] ja o-nasaali [ɔ̃]. Vahvimmin nasaalit äännetään Pariisissa ja sen ympäristössä. Sen sijaan etelässä nasaaliäänne on taipunut suomalaisille tutuksi ŋ (äng) - äänneeksi.

Mitä tulee erilaisiin kirjaimiin ja niiden äänneasuihin, opiskelija pääsee melko helpolla -konsonanttien kohdalla. K-kirjain on äänneasussa [k], samoin on useimpien konsonanttien laita. Erilaisten s-äänteiden kohdalla englantia tulee avuksi, samat äänteet nimittäin löytyvät sieltäkin. Ainoa varsinaisesti hankaluutta tuottava äänne, kurkkuääri, ei välttämättä synny vaivatta. Useimmat loppukonsonantit puolestaan jäävät ääntymättä, mikä kertoo puhekielen huimasta kehityksestä. Vokaalien kohdalla puolestaan on kiinnitettävä huomio kirjainyhdistelmiin, jotka muodostavat tietyn äänten, esim. *eau* = [o]. Pikkuhiljaa voi oppia päättelemään kirjainasusta syntyvän äänten. Itse asiassa, ääntämistä oppiessa voi samalla oppia kirjoittamaan ranskaa.

Vielä viimeiseksi mainittakoon *sana – ja lausepaino*. Suomessa paino on sanan alussa, ranskassa taas sen lopussa. Kun on kyse lauseesta, paino on rytmijakson lopussa. Paino on seikka, jota ei erikseen näy kirjoitusasussa. Se on kuitenkin hyvin tärkeä seikka ja vaikuttaa ymmärtämiseen.

Bon courage ☺!

Lähteet :

Kalmbach, J-M: Phonétique et prononciation du français pour apprenants finnophones,
<http://research.jyu.fi/phonfr/accueil.html>

Lintunen, P. 2014. Ääntämisen oppiminen ja opettaminen. Teoksessa Kuinka kieltä opitaan. Toim. Päivi Pietilä & Pekka Lintunen. Gaudeamus.

Nivanka, E. & Sutinen, S. 2011. Ranskan kielioppi ja käsikirja: ääntäminen ja oikeinkirjoitus. Finnlectura.

Tergujeff, E. & Kaukonen, M. 2019. Suullinen kielitaito ja sen tärkeys. Suullinen kielitaito. Opi, opeta, arvioi. Toim. Elina Tergujeff & Maria Kautonen. Otava.

http://fi.wikipedia.org/wiki/Ranskan_kieli

<https://sites.google.com/site/ranskankieli/aantaminen>

Vuoden 2016 oikeinkirjoitusuudistuksesta:

<https://blog.kielikone.fi/2019/10/sipulin-ja-sirkumfleksin-kuolema.html>

<https://yle.fi/uutiset/3-8726568>